

1 SAMUEL

en Kronieken Inleiding

De achtergrond van Samuel en Kronieken en
de overgang van richters naar koningen.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/1-samuel/en-kronieken-inleiding

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Samuel en Kronieken samen bestuderen	4 min	4
2	Kronieken: priesterlijke blik op het herstel	4 min	5
3	Ezra als mogelijke schrijver van Kronieken	3 min	7
4	Babylonische leenwoorden en het Aramees	2 min	8
5	Geslachtsregisters en de inhoud van Kronieken	4 min	10
6	Kronieken richt zich op Juda	2 min	11
7	Nadruk op geloof, tempel en hervormingen	2 min	12
8	De naamgeving van de boeken Samuel	2 min	13
9	Van richteren naar de dynastie van David	2 min	14
10	Schrijvers en datering van Samuel	5 min	15
11	Samuels betekenis en Levitische afkomst	3 min	17
12	Samuel als richter en priester	2 min	19
13	De laatste richter en de eerste profeet	3 min	20
14	Samuel sticht profetengemeenschappen	2 min	21

15	Leerling-profeten en hun woonplaatsen	4 min	23
16	Israëls koning blijft onder Gods gezag	2 min	25
17	De wet en de profeten leiden de koning	4 min	27
18	De Filistijnen als vijand van Israël	4 min	29
19	God en mensen in de verhalen van Samuel	3 min	31
	Om verder te lezen		32

1

Samuel en Kronieken samen bestuderen

We gaan beginnen met onze studie van 1 Samuel, maar naast 1 Samuel zullen we ook naar 1 Kronieken kijken. Er is niet veel overeenkomst tussen die twee boeken. Maar omdat de boeken Samuel oorspronkelijk één boek waren, gewoon het boek Samuel, is er behoorlijk veel overlap in de inhoud wanneer we 1 en 2 Samuel samen nemen en vergelijken met het boek dat wij 1 Kronieken noemen.

We behandelen de boeken Kronieken niet afzonderlijk. Dat wil zeggen, we gaan niet eerst 1 en 2 Samuel door, dan 1 en 2 Koningen en vervolgens 1 en 2 Kronieken. De eenvoudige reden daarvoor is dat Kronieken heel veel herhaling bevat. Het zou vergelijkbaar zijn met het achter elkaar behandelen van twee van de synoptische Evangelien, waarvan de inhoud voor minstens vijftig procent of meer overeenkomt. Er zou te veel herhaling zijn. Niet noodzakelijk te veel om er op een of andere manier iets aan te hebben, maar wel als het gaat om een zuinig gebruik van onze tijd. Het zou niet de moeite waard zijn om ook nog alle hoofdstukken van Kronieken door te nemen nadat we Samuel en Koningen hebben behandeld, omdat zoveel ervan herhaling zou zijn.

Wat ik op dit punt wil doen, is je laten kennismaken met de boeken Kronieken. Die zullen namelijk, door de teksten met elkaar in overeenstemming te brengen, worden betrokken bij onze studie van de boeken Samuel en Koningen, die nu direct voor ons liggen. Als je niet vertrouwd bent met de boeken Kronieken, zul je merken dat 1 Kronieken voor een heel groot deel parallel loopt aan de inhoud van de boeken Samuel, en dat 2 Kronieken parallel loopt aan de boeken Koningen. We nemen dus Samuel door, we nemen Koningen door, en wanneer je dan bij Kronieken komt, neem je die inhoud nog eens door. Niet alles is hetzelfde. Er zijn enkele belangrijke verschillen, weglatingen en toevoegingen. Maar die kunnen we verwerken in onze toelichting op Samuel en Koningen, zodat we de boeken Kronieken niet in hun geheel afzonderlijk hoeven te behandelen en uiteindelijk heel veel in herhaling vallen.

Oorspronkelijk waren de boeken Kronieken één boek in het Oude Testament. Dat geldt ook voor onze boeken Samuel en de boeken Koningen. Elk van deze boeken waarvan wij er twee hebben, was oorspronkelijk eigenlijk maar één boek. Er was één boek Samuel, één boek Koningen en één boek Kronieken in de Hebreeuwse Bijbel. De reden dat ze elk in tweeën werden verdeeld, was dat het Oude Testament in het begin van de derde eeuw voor Christus in het Grieks werd vertaald. Toen het in het Grieks werd overgezet, werd duidelijk dat er meer ruimte nodig zou zijn. De Griekse taal gebruikte namelijk zowel klinkers als medeklinkers, en het Hebreeuws gebruikte alleen medeklinkers. De Hebreeuwse tekst nam dus niet zoveel ruimte in beslag. Toen ze die in het Grieks vertaalden, waren de zinnen langer, omdat ze zowel klinkers als medeklinkers hadden. Daardoor werd het een langer document.

Het was daarom in de Septuaginta dat Samuel, Koningen en Kronieken elk in twee boeken werden verdeeld. Als je in je aantekeningen de letters LXX ziet staan, dan is LXX het symbool voor de Septuaginta. Het is natuurlijk het Romeinse getal voor zeventig. De Septuaginta heet zo omdat men gelooft dat zeventig Hebreeuwse geleerden eraan hebben gewerkt. Het Romeinse getal voor zeventig, LXX, is dus de vaste afkorting geworden voor de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament. In de Septuaginta werden Samuel, Koningen en Kronieken elk in twee boeken verdeeld. Maar wanneer we 1 Samuel en 2 Samuel bestuderen, kun je eigenlijk zien dat het ene gewoon direct in het andere overloopt. En hetzelfde geldt voor Koningen. Het is één doorlopend geheel, en hetzelfde geldt voor Kronieken.

2

Kronieken: priesterlijke blik op het herstel

Kronieken is niet alleen maar een herhaling van wat er in Samuel en Koningen staat, al wordt er veel herhaald. Het is niet zomaar overbodige herhaling. Kronieken heeft een enigszins ander doel dan de eerdere geschiedboeken. De boeken Samuel en Koningen vertellen het verhaal van de jaren van Israëls koningschap vanuit het standpunt van profeten. De schrijvers van Samuel en Koningen zijn profeten, en het is een profetische geschiedschrijving die zich vooral richt op de geschiedenis van de koningen, de troon, en in het bijzonder de troon van David. Maar in Koningen valt het

volk uiteen in een noordelijk en een zuidelijk koninkrijk. Er is een troon in het noorden en een troon in het zuiden. De boeken Samuel en Koningen houden zich min of meer bezig met de politieke geschiedenis, waarin godsdienstige thema's zijn verweven.

Maar de boeken Kronieken doorlopen dezelfde geschiedenis en bekijken die vanuit een priesterlijk standpunt. De schrijver van Kronieken was een priester en waarschijnlijk geen profeet. De aandacht ligt daar niet op de geschiedenis van de koningen of de politieke geschiedenis van Israël en Juda, maar op de godsdienstige geschiedenis, de geestelijke dimensies van die geschiedenis. Er ligt dus veel meer nadruk op de tempel en op geestelijke thema's dan in Koningen en Samuel. Er is herhaling, maar er is ook een andere nuance, een andere nadruk, en die nadruk ligt op het geestelijke erfgoed van het volk.

Het lijkt erop dat dit boek later is geschreven dan Samuel en Koningen. Dat kunnen we zien doordat het daadwerkelijk het einde van de ballingschap vermeldt. Helemaal aan het einde van 2 Kronieken wordt vermeld dat de Pers Cyrus een bevel uitvaardigt. De allerlaatste alinea van 2 Kronieken zegt:

In het eerste jaar nu van Kores, de koning van Perzië, wekte de HEERE de geest van Kores op, de koning van Perzië, opdat het woord van de HEERE, dat Hij bij monde van Jeremia gesproken had, vervuld zou worden om door zijn hele koninkrijk een boodschap te laten gaan, ook in geschrifte: Zo zegt Kores, de koning van Perzië: Alle koninkrijken van de aarde heeft de HEERE, de God van de hemel, aan mij gegeven, en Hij is het Die mij heeft opgedragen om een huis voor Hem te bouwen in Jeruzalem, dat in Juda ligt. Wie er onder u ook maar tot al Zijn volk behoort — de HEERE, zijn God, zij met hem en laat hij optrekken.

2 KRONIEKEN 36:22-23

Dit slot maakt heel duidelijk dat de schrijver van Kronieken leefde in de tijd dat de ballingschap eindigde, want het bevel van Cyrus maakte een einde aan de Joodse ballingschap in Babylon. De boeken Samuel en Koningen beschrijven de geschiedenis tot aan het begin van de ballingschap. Als de Joodse overlevering klopt dat Jeremia de boeken Koningen heeft geschreven, dan leefde hij aan het begin van de ballingschap, maar heeft hij het einde niet meer meegemaakt. Daarom bieden die andere historische verslagen alleen het perspectief van de ondergang van Juda en niet van het herstel ervan.

Kronieken is echter geschreven in de tijd van dat herstel. Het is een tijd waarin de schrijver blijkbaar meent dat de nieuwe Joodse gemeenschap, die ontstaat door de terugkeer van de ballingen naar Jeruzalem, haar aandacht moet richten op haar geestelijke erfgoed. En op de mate waarin het leven en het lot van het volk afhangen van de kwaliteit van hun relatie met God. Vanuit een priesterlijk perspectief krijgt de geschiedenis een iets andere nadruk. Er zijn voorbeelden die ik naar voren zal brengen terwijl we deze aantekeningen doornemen.

3

Ezra als mogelijke schrijver van Kronieken

Wat betreft de vraag wie het boek heeft geschreven: ik heb al gezegd dat het priesterlijk van aard is. Het is geschreven vanuit het gezichtspunt van een priester of van een Leviet. De Joden geloven dat Ezra het heeft geschreven. Dat is hun overlevering, dat Ezra het heeft geschreven. Er is een goede reden om dat te denken, want het boek Ezra, dat direct na 2 Kronieken komt, is in zekere zin een derde boek Kronieken. Het gaat eigenlijk gewoon verder waar Kronieken eindigt. Zoals 2 Kronieken eindigt met het bevel van Cyrus, zo begint Ezra met dat bevel en gaat het van daaruit verder. Het vertelt hoe het overblijfsel onder Zerubbabel terugkeerde en hoe later Ezra zelf uit Babylon terugkeerde. Het verhaal van Ezra is eenvoudigweg een voortzetting van Kronieken. Beide werken, Ezra en Kronieken, hebben veel met elkaar gemeen.

Wie het ook geschreven heeft, we weten dat het een geleerde was, want hij citeerde uit zestien verschillende bronwerken, of verwees er op zijn minst naar. Je herinnert je misschien dat ik bij onze inleiding op de historische boeken een hele reeks werken heb

opgesomd die worden genoemd: het Boek van de Oprechte, het boek van de kronieken van de koningen van Juda, het boek van de kronieken van de koningen van Israël, en allerlei andere werken, de geschiedenissen van Salomo. Deze historische werken in de Bijbel tonen bekendheid met eerdere historische werken over dezelfde onderwerpen en hebben die blijkbaar in zich opgenomen. Het is het werk van een geleerde, en die geleerde beschikte over veel bronnen die hij gebruikte. Minstens zestien van de tweeëntwintig bronnen die in de historische boeken bij name worden genoemd, worden in Kronieken aangehaald.

Ezra was zo'n geleerde. De Bijbel zegt dat hij het volgende was:

een vaardig schriftgeleerde

EZRA 7:6

Hij was een geleerde geschiedschrijver en een geleerde op het gebied van de wet. En hij heeft ongetwijfeld precies het soort karakter en aanleg om een boek als dit te schrijven. Maar de auteur van zowel Kronieken als Ezra bekijkt de dingen vanuit het perspectief van een priester. Hij lijkt erg geboeid door de bijzonderheden van de tempel en de Levieten en hun afdelingen en dergelijke, dingen die de gemiddelde persoon misschien zouden vervelen.

Zelfs de geslachtsregisters aan het begin van 1 Kronieken zijn vanuit ons gezichtspunt wat langdradig. Er staan negen hoofdstukken met geslachtsregisters aan het begin van het boek. Dat is niet echt een manier om een levendig verhaal te beginnen en je publiek meteen vanaf de eerste bladzijde te boeien. Je moet je erdoorheen werken. Maar schriftgeleerden waren het soort mensen dat er juist van hield om zulke bijzonderheden vast te leggen. Daar ligt beslist de belangstelling van de auteur.

4

Babylonische leenwoorden en het Aramees

In de boeken Kronieken en Ezra wordt een vergelijkbare woordenschat gebruikt, waaronder enkele Babylonische leenwoorden, chaldeïsmen zoals we die noemen. Wat er met talen gebeurt, is natuurlijk dat ze woorden opnemen in hun woordenschat uit

andere talen, van mensen met wie ze in aanraking komen. Het Engels heeft veel dingen die oorspronkelijk uit het Latijn zijn voortgekomen, maar er zitten ook veel Germaanse woorden en veel Franse woorden in onze woordenschat. Er zijn Spaanse woorden bij gekomen. Door de omgang met verschillende culturen nemen talen woorden over uit andere talen. Dat noemen we leenwoorden, die we van andere culturen lenen.

Er komen behoorlijk wat Babylonische leenwoorden, of chaldeïsmen, voor in het Hebreeuws van deze boeken. Dat was echt de richting waarin de Hebreeuwse taal zich in de tijd van Ezra ontwikkelde. Nadat ze zeventig jaar in Babylon hadden doorgebracht, zouden de Joden, degenen die nog Hebreeuws spraken, natuurlijk ook woorden uit de Babylonische taal hebben overgenomen. Uiteindelijk werd die ontwikkeling, die opname van chaldeïsmen in het Hebreeuws, wat men Aramees noemde, de taal die Jezus en Zijn discipelen spraken. In die tijd spraken de Joden in Palestina Aramees. Dat lijkt een beetje op Hebreeuws, maar is niet precies hetzelfde als Hebreeuws, vanwege deze ontwikkeling die de taal doormaakte in de vijfhonderd jaar vanaf de tijd van Ezra tot, tot de tijd van Jezus. Er komen bepaalde woorden voor in Kronieken en Ezra die je nergens anders vindt. De Perzische munt, de dariek, wordt in beide werken genoemd, maar nergens anders. Beide spreken over dingen die in de wet zijn voorgeschreven. Het woord ‘voorgeschreven’ is een ongebruikelijk woord om te spreken over dingen die in de wet staan, maar beide werken gebruiken het. Alsof de schrijver misschien dezelfde persoon is en dezelfde gewoonten in zijn woordgebruik heeft. Dan is er ook nog de Hebreeuwse stijl, iets wat eigenlijk alleen kenners van het Hebreeuws zouden opmerken. Ik ben geen kenner van het Hebreeuws, dus ik kan er geen voorbeelden van geven. Maar kenners van het Hebreeuws zeggen dat de stijl van Kronieken en de stijl van Ezra vrijwel hetzelfde zijn, of heel, heel sterk op elkaar lijken.

5

Geslachtsregisters en de inhoud van Kronieken

Wat de inhoud van deze boeken betreft, heb ik al gezegd dat meer dan vijftig procent hetzelfde is als wat in Samuel en Koningen staat. Veel ervan is gewoon letterlijk hetzelfde, alsof de schrijver misschien de boeken Samuel en Koningen had als een van de bronnen die hij gebruikte. Hij probeerde niet een echt oorspronkelijk werk te schrijven. Hij probeerde gewoon een betrouwbaar en waarheidsgetrouw werk te schrijven. Dus veel ervan is woord voor woord hetzelfde.

Maar er zijn verschillen. Om te beginnen bevat het de uitgebreidste geslachtsregisters die je waar dan ook in de Schrift kunt vinden: negen hoofdstukken vol. Zoals ik al zei, zijn geslachtsregisters niet ons favoriete soort literatuur. Veel mensen die proberen de hele Bijbel door te lezen, raken zelfs ontmoedigd wanneer ze bij Genesis hoofdstuk 5 komen, omdat het allemaal geslachtsregisters zijn. Of hoofdstuk 10, waarin uitgebreide gegevens over afstamming staan. Hoofdstuk 11 bevat dat soort materiaal. Velen van ons willen zich niet met dat soort dingen bezighouden.

Maar voor de Joden was afstamming heel belangrijk, omdat zij hun bloedlijnen in bepaalde opzichten beschouwden als wat hen met God verbond. Zij geloofden dat het voor God van belang was wie hun voorouders waren. Tot welke stammen ze behoorden, bepaalde voor een groot deel wat hun erfdeel zou zijn wanneer ze naar het land terugkeerden. Mensen moesten weten: ‘Behoor ik tot deze stam of tot die stam?’ Want dit deel van het land behoort aan deze stam toe, en dat aan die stam. Dus toen ze uit Babylon terugkeerden, zou het heel belangrijk zijn dat mensen hun afstamming met geslachtsregisters konden aantonen.

Er was zelfs een probleem bij het opnieuw instellen van het priesterschap na de Babylonische ballingschap, omdat sommige Levieten niet met documenten konden aantonen dat ze werkelijk Levieten waren. Hun geslachtsregisters waren niet volledig bewaard gebleven. Dus deze dingen waren voor hen belangrijker dan ze voor ons zouden zijn.

Na de negen hoofdstukken met geslachtsregisters behandelt 1 Kronieken in hoofdzaak de regering van David. Dat is in wezen hetzelfde materiaal als wat je in 2 Samuel vindt. Er worden andere bijzonderheden gegeven, maar het is dezelfde periode. Het gaat om ongeveer veertig jaar. David regeerde veertig jaar. Vervolgens geeft 2 Kronieken de verdere geschiedenis van de Judese monarchie tot aan de ballingschap in Babylon. Zoals we hebben gezien, springt het daarna naar het einde van de ballingschap en vermeldt het het bevelschrift van Kores. Dus afgezien van dat laatste detail over het bevelschrift van Kores behandelt 2 Kronieken grotendeels dezelfde geschiedenis als 1 en 2 Koningen. Dat is ongeveer vierhonderddertig jaar. Dus wat het aantal jaren betreft, bestrijkt het elf keer zoveel als 1 Kronieken.

Iemand heeft in de boeken Kronieken zevenentwintig verhalen geteld die niet in Samuel of Koningen voorkomen. Dat is een aanzienlijk aantal. Dus nadat je Samuel en Koningen hebt bestudeerd, is er nog steeds reden om Kronieken te bestuderen, omdat het wel degelijk extra, aanvullend materiaal bevat. Het is interessant dat de dingen die het toevoegt vooral over de tempel gaan, vooral over de formele aanbidding van Israël. Want dat zijn zaken waar een priester zich mee bezighoudt, en hij probeert de nadruk te leggen op het godsdienstige erfgoed van Israël en op Israëls noodzaak om met God verbonden te zijn en zijn godsdienst zuiver te houden.

Wat het weglaat is ook interessant, want Kronieken laat bijvoorbeeld Davids zonde met Bathseba weg, een heel belangrijk onderdeel van 2 Samuel. In 2 Samuel zondigt David met Bathseba, en daardoor verandert alles aan zijn regering daarna. Het leidt tot de problemen met Absalom. Absalom neemt in het boek 2 Samuel vele hoofdstukken in beslag. Het verhaal van Absaloms opstand wordt niet genoemd. Dus sommige beschamende dingen uit de geschiedenis van Juda worden weggelaten.

6

Kronieken richt zich op Juda

De Judese koningen zijn in feite de enige koningen die echt in Kronieken worden behandeld, terwijl de boeken Koningen de koningen van het noordelijke koninkrijk en het zuidelijke koninkrijk behandelen. In de dagen van Rehabeam, de zoon van Salomo, viel het koninkrijk uiteen. De tien noordelijke stammen kwamen in opstand tegen het

huis van David. Rehabeam bleef over het koninkrijk Juda in het zuiden regeren, maar de tien noordelijke stammen vormden hun eigen natie. Ze hebben zich nooit meer bij elkaar aangesloten. Het noordelijke koninkrijk werd in zevenhonderdtweeëntwintig voor Christus door de Assyriërs vernietigd. Het Judeese koninkrijk in het zuiden bleef bestaan tot vijfhonderdzesentachtig voor Christus, toen het in ballingschap naar Babylon werd gevoerd.

Dus het volk Israël viel uiteen in twee volken, die gedurende de rest van hun bestaan elk hun eigen geschiedenis hadden. In Koningen lezen we afwisselend de geschiedenis van de koningen van het noorden en de koningen van het zuiden, dat wil zeggen de Judeese koningen en de Israëlitische koningen. Maar in Kronieken komt alleen het zuidelijke koninkrijk aan bod. Sommige noordelijke koningen worden terloops genoemd, wanneer ze met de zuidelijke koningen te maken krijgen. Maar de geschiedenis van het noordelijke koninkrijk wordt in Kronieken helemaal weggelaten. Alleen de zuivere godsdienst van Judea staat hier centraal. Het waren de Judeeërs die Jeruzalem hadden, die de tempel hadden, die voor het grootste deel Jahweh bleven aanbidden. Er waren tijden waarin ze dat niet deden, maar dat is nog iets interessants. Zelfs wanneer Kronieken de geschiedenis van het zuidelijke koninkrijk beschrijft, richt het zich eigenlijk helemaal niet op de koningen die slecht waren. Het richt zich vooral op de weinige goede koningen: Asa, Josafat, Joas, Hizkia en Josia. Deze vijf koningen waren werkelijk goede koningen, en zo ongeveer de enige die Juda had. Israël, het noordelijke koninkrijk, had geen goede koningen.

7

Nadruk op geloof, tempel en hervormingen

Deze geschiedenis wordt enigszins door een roze bril bekeken, in die zin dat ze voorbijgaat aan de werkelijk schandalige dingen tijdens Davids bewind. Ze gaat voorbij aan het uiteenvallen van het koninkrijk in tweeën. Ze gaat voorbij aan het hele afvallige noordelijke koninkrijk en zijn geschiedenis. Wat de geschiedenis van Juda betreft, richt ze zich in wezen op de positieve dingen: de koningen die Jahweh volgden, de koningen die hervormingen doorvoerden, enzovoort. Daar ligt de nadruk in Kronieken.

Een voorbeeld van hoe Kronieken zich op de godsdienstige kant van de dingen richt, zie je in het feit dat er in Kronieken negen hoofdstukken over Salomo's regering staan. Zes daarvan gaan over de tempel. Twee derde van de beschrijving van Salomo's regering gaat over de bouw van de tempel. Natuurlijk omvatte Salomo's regering veel meer dan dat, maar daar heeft de schrijver van Kronieken niet zoveel belangstelling voor. En terwijl 2 Koningen drie verzen aan de hervormingen van Hizkia besteedt, besteedt Kronieken drie hele hoofdstukken aan de hervormingen van Hizkia. De nadruk ligt op de tijden van gerechtigheid in de geschiedenis van Juda. Daar draait het in Kronieken om.

Wanneer we de boeken Samuel en Koningen doornemen, zullen we daar het materiaal uit Kronieken bij betrekken dat niet in die boeken staat. We zullen een samengevoegde geschiedenis van die periode krijgen, waarbij we Samuel en 1 Kronieken samen gebruiken, en Koningen en 2 Kronieken samen gebruiken. Dat zal onze aanpak zijn.

8

De naamgeving van de boeken Samuel

We gaan naar 1 Samuel kijken, maar ik wil je een inleiding op de boeken Samuel geven, aangezien ze oorspronkelijk één boek waren. We zullen geen afzonderlijke inleiding op 2 Samuel hebben. Dat heeft geen zin, want wat je ter inleiding op het ene boek kunt zeggen, zou ook op het tweede van toepassing zijn. We zullen de boeken Samuel inleidend bekijken.

Zoals ik al over Kronieken zei, en eigenlijk geldt hetzelfde voor Koningen, was er oorspronkelijk maar één boek Samuel. In de Septuaginta heette het Koninkrijken. Deze boeken hadden in het Hebreeuws allemaal andere namen. Die waren gewoonlijk gebaseerd op de eerste woorden van de Hebreeuwse tekst. Maar 1 en 2 Samuel werden in de Septuaginta afzonderlijke boeken, en daar werden ze 1 en 2 Koninkrijken genoemd. Toen ze het boek Koningen in tweeën verdeelden, noemden ze die boeken 3 en 4 Koninkrijken.

We hoeven dat alleen maar als wetenswaardigheid te kennen, want je zult tegenwoordig nooit iemand die namen voor deze boeken horen gebruiken, tenzij je de Septuaginta leest. Dus 1 en 2 Samuel waren oorspronkelijk in de Septuaginta 1 en 2 Koninkrijken, en 1 en 2 Koningen waren 3 en 4 Koninkrijken.

Vervolgens veranderde Hiëronymus in de Latijnse Vulgaat, waarin hij de Bijbel in het Latijn vertaalde, de namen in 1, 2, 3 en 4 Koningen. Wat wij 1 en 2 Samuel noemen, werd vroeger 1 en 2 Koningen genoemd. Wat wij 1 en 2 Koningen noemen, noemden zij 3 en 4 Koningen. Hij veranderde in de Vulgaat alleen het woord ‘koninkrijken’ uit de Septuaginta in ‘koningen’. Pas in de zestiende eeuw kregen ze hun huidige namen. Ik geloof dat het in de Bomberg-bijbel was dat deze boeken de boeken Samuel werden genoemd.

9

Van richteren naar de dynastie van David

Ik heb de overeenkomsten in het materiaal tussen de boeken Samuel en het overlappende materiaal in 1 Kronieken al genoemd. 1 Samuel bevat meer dat niet in Kronieken staat. Kronieken begint aan het einde van 1 Samuel. De geschiedenis in 1 Kronieken begint in hoofdstuk 10 en sluit eigenlijk aan waar 1 Samuel eindigt, bij de dood van Saul. Maar het eerste boek Samuel bevat veel informatie van grote waarde die we nergens anders in de Bijbel vinden.

Aan het begin hebben we de geboorte van Samuel en hoe hij aanzien kreeg als profeet en leider in Israël. Hij is degene naar wie de Joden toe gingen om een koning over hen aan te stellen. Hij stelde hun eerste koning aan, Saul. Toen Saul door God werd verworpen, stelde Samuel ook de volgende koning aan, David, die het hoofd werd van de blijvende dynastie.

Het doel van de boeken Samuel lijkt te zijn om de overgang vast te leggen van het tijdperk van de richteren naar de vestiging van de monarchie van Israël en zijn eerste twee dynastieën. Veel mensen denken dat het boek Samuel diende om Davids recht op de troon te verdedigen. Het is zeker een boek dat David gunstig gezind is. Veel mensen geloven inderdaad dat Davids dynastie misschien door sommigen ter discussie werd

gesteld. We weten dat dat zo was. Het staat zelfs opgetekend. Absalom en Simeï en bepaalde andere personen betwistten Davids rechtmatige koningschap. Het boek Samuel zou dus geschreven kunnen zijn met de bedoeling te laten zien dat David werkelijk een door God gegeven recht op de troon heeft, want dat is eigenlijk wat daar wordt aangetoond.

10

Schrijvers en datering van Samuel

Wat het auteurschap en de tijd van schrijven betreft, schrijft de Joodse traditie delen ervan aan Samuel toe. Maar Samuel sterft in 1 Samuel, en het verhaal gaat verder tot het einde van 1 Samuel en door heel 2 Samuel heen. Er zijn dus ook andere auteurs van wie het werk erin is opgenomen. Maar de Joden geloven dat Samuel een deel ervan schreef en dat Nathan en Gad, andere profeten die tijdgenoten van David waren, de rest schreven.

Nu weten we niet of het boek zoals we het nu hebben uit de pen van die mannen is gekomen. We weten wel uit 1 Kronieken hoofdstuk 29, vers 29, dat er boeken waren die door die drie profeten waren geschreven. Volgens mij zou geen enkele geleerde tegenwoordig zeggen dat de boeken die wij als 1 en 2 Samuel hebben, de boeken zijn waarnaar in 1 Kronieken 29:29 wordt verwezen. Maar in 1 Kronieken 29:29 staat:

De geschiedenis van koning David, van het begin tot het einde, zie, die is beschreven in de geschiedenis van de ziener Samuel, in de geschiedenis van de profeet Nathan, en in de geschiedenis van de ziener Gad;

1 KRONIEKEN 29:29

Wanneer hij nu spreekt over ‘het boek van de ziener Samuel’, bedoelt hij daarmee niet noodzakelijk het boek Samuel dat wij hebben. [Vertalersnoot: De Engelse Bijbelvertaling gebruikt hier ‘het boek van’; de HSV heeft ‘de geschiedenis van’.] Maar hij bedoelt wel dat Samuel en Gad en Nathan boeken hebben geschreven. En zij zijn profeten. De Joden en de meeste geleerden zouden zeggen dat de boeken Samuel de

informatie uit die drie profetische documenten bevatten. Wij hebben de oorspronkelijke documenten waarnaar daar in Kronieken wordt verwezen niet, maar de auteur van Samuel had ze wel.

Er staat iets in Samuel dat vragen oproept over die datering van het auteurschap. Het staat in 1 Samuel hoofdstuk 27, vers 6. Er staat:

Toen gaf Achis hem op die dag Ziklag; daarom is Ziklag tot op deze dag van de koningen van Juda geweest.

1 SAMUEL 27:6

Dat wil zeggen: Achis gaf Ziklag aan David. De schrijver schrijft dus op een moment waarop hij kan spreken over de koningen van Juda. Als dit door Samuel, Nathan en Gad was geschreven, zouden er twee koningen zijn geweest, Saul en David, maar alleen David was de koning van Juda. En het zou geen zin hebben om over hem te spreken als de koning van Juda, aangezien hij over heel Israël regeerde. Als er over de koningen van Juda wordt gesproken, klinkt dat alsof er een tegenstelling wordt bedoeld tussen hen en de koningen van Israël. Alsof die uitspraak in vers 6 van hoofdstuk 27 is geschreven nadat het koninkrijk in tweeën was gesplitst en er koningen van Israël en koningen van Juda waren. En de koningen van Juda bezaten Ziklag nog steeds.

Alleen al het spreken over de koningen van Juda wijst op een denkwijze waarin er koningen van Juda zijn tegenover koningen van Israël. Want David zou bijvoorbeeld niet de koning van Juda zijn genoemd, hoewel hij uit de stam Juda kwam. Hij zou de koning van Israël zijn genoemd, omdat het volk als geheel Israël werd genoemd. Saul zou niet de koning van Juda zijn genoemd, niet alleen omdat hij niet uit de stam Juda kwam, maar ook omdat het volk één volk was. Hij was niet alleen maar een stamleider, maar de leider van het volk.

Dus de term ‘koningen van Juda’ zou pas zin hebben nadat het koninkrijk was gesplitst. En dat zou betekenen dat deze uitspraak geschreven moet zijn na de tijd van de profeten die we hebben genoemd, na de tijd van David en zelfs na de tijd van Salomo en van Rehabeam. Die opmerking zou dus op zijn vroegst drie generaties na David gemaakt kunnen zijn.

Maar er is geen reden om eraan te twijfelen dat die opmerking door een latere redacteur kan zijn ingevoegd, want dat is wat we van tijd tot tijd aantreffen. Zelfs in Genesis en in boeken die door Mozes zijn geschreven, staan af en toe toevoegingen van redacteurs die aan een latere generatie lezers uitleggen dat die toestand tot op deze dag voortduurde, of iets dergelijks.

Ik ben dus van mening dat het gezag achter deze werken het gezag van Samuel en Gad en Nathan is. We kunnen niet honderd procent zeker weten wie het in zijn uiteindelijke vorm heeft samengebracht, want het boek is anoniem. Het zegt niet echt wie het heeft geschreven. We hebben alleen de Joodse traditie en aanwijzingen van het soort dat we hebben genoemd, die ons eigenlijk weinig specifiek vertellen.

11

Samuels betekenis en Levitische afkomst

Nu is de hoofdpersoon in het eerste boek Samuel Samuel zelf. En hij is heel belangrijk. Geleerden geloven zelfs dat hij in de nationale geschiedenis van Israël in belang alleen voor Mozes onderdoet. Mozes is vanzelfsprekend de belangrijkste, omdat hij het volk heeft gevormd. Hij leidde hen uit Egypte en gaf hun de wet bij de berg Sinaï. En hij organiseerde hen, zodat ze in plaats van een groep slaven een volk werden dat een land kon veroveren en in bezit kon nemen en een staat kon stichten.

Mozes wordt dus beschouwd als de grootste en belangrijkste leider in de geschiedenis van Israël. Samuel wordt als de op één na belangrijkste beschouwd, omdat hij het volk leidde bij de overgang van de richters naar de koningen. En hij was de raadsman en profeet van de eerste en de tweede koning. Zo vestigde hij het volk als een monarchie, wat voortaan blijvend zijn identiteit bepaalde. Samuel wordt soms de koningsmaker genoemd. Zelf diende hij als richter, profeet en priester. Hij behoorde blijkbaar niet tot de zonen van Aäron, maar hij was wel een Leviet. Dat lezen we in 1 Kronieken hoofdstuk 6. In 1 Samuel wordt ons dat niet verteld, maar dit is een van de gevallen

waarin de geslachtsregisters aan het begin van Kronieken ons waardevolle informatie geven. In 1 Kronieken hoofdstuk 6, dat binnen die hoofdstukken met geslachtsregisters valt, staat in vers 33:

Dit zijn zij die daar stonden, met hun zonen: van de nakomelingen van de Kahathieten,

1 KRONIEKEN 6:33

De Kahathieten vormden een van de drie takken van de Levieten. En er staat:

van de nakomelingen van de Kahathieten, Heman de zanger, de zoon van Joël, de zoon van Samuel, de zoon van Elkana, de zoon van Jeroham, de zoon van Eliël, de zoon van Toah,

1 KRONIEKEN 6:33-34

En zo gaat het verder terug.

Maar waar het om gaat, is dat Samuel, de zoon van Elkana die hier genoemd wordt, onze Samuel is. En hij is een Kahathiet, dat wil zeggen: hij is een Leviet. Dat zouden we uit 1 Samuel niet weten, want daar wordt ons alleen verteld dat zijn vader uit het bergland van Efraïm kwam. Maar natuurlijk woonden er overal in het land Levieten.

Er was een man uit Ramathaïm-Zofim, uit het bergland van Efraïm,

1 SAMUEL 1:1

Dat staat in 1 Samuel 1:1. Samuel groeide dus op in het bergland van Efraïm, in een plaats die Rama heette. Maar wat zijn stam betreft was hij een Leviet.

12

Samuel als richter en priester

En hij diende als richter. Hij wordt zelfs beschouwd als de laatste van de richters. De tijd van de richters is dus eigenlijk de periode waar we naar kijken wanneer we aan het boek Samuel beginnen. In hoofdstuk 7, vers 15 tot en met 17, staat:

Samuel gaf leiding aan Israël al de dagen van zijn leven. Hij ging van jaar tot jaar het land rond, langs Bethel, Gilgal en Mizpa, en hij gaf leiding aan Israël in al die plaatsen. Daarna keerde hij terug naar Rama, want daar was zijn huis en daar gaf hij leiding aan Israël, en hij bouwde daar een altaar voor de HEERE.

1 SAMUEL 7:15-17

Hij was dus zijn leven lang richter. Hij was ook een Leviet, en we zien hem priesterlijke dingen doen, zoals offers brengen. Hij mag zelfs offers brengen terwijl de koning zelf dat niet mag. Saul bracht eens ten onrechte een offer, want Saul kwam uit de stam Benjamin en mocht geen offers brengen. Hij had moeten wachten tot Samuel kwam om dat te doen. Samuel was eigenlijk ook geen priester, maar tijdens Samuels volwassen leven werd het priesterschap in Silo zo goed als vernietigd. In elk geval werd Silo verwoest, werd de ark buitgemaakt en werden de gebruikelijke priesterlijke werkzaamheden onderbroken. Het altaar en dergelijke, die Mozes hen had laten bouwen, waren er niet meer, want die waren blijkbaar verwoest. God stond toe dat er mensen als priester optraden die niet van zuiver priesterlijke afkomst waren, maar een Leviet zijn was beter dan niets.

Maar dat hij een profeet was, wordt ook vermeld in 1 Samuel hoofdstuk 3, vers 20. Daar staat:

En heel Israël, van Dan tot Berseba toe, erkende dat Samuel aangesteld was tot profeet van de HEERE.

1 SAMUEL 3:20

13

De laatste richter en de eerste profeet

Samuel wordt dus beschouwd als de laatste van de richters en de eerste van de profeten. Nu betekent de eerste van de profeten niet dat er daarvoor nooit iemand geprofeteerd had. Want in het boek Richteren was er een man die profeteerde, en Debora profeteerde ook. Maar niemand bekleedde toen wat als het ambt van profeet werd beschouwd.

In de latere geschiedenis van Israël, vanaf Samuel, werd van de koningen verwacht dat ze Jahweh gehoorzaamden. En de profeten waren er om hun te vertellen wat Jahweh wilde dat ze deden. De profeten hadden óf een officiële positie in het bestuur bij de koningen, óf ze hadden eenvoudigweg toegang tot de koningen om hun het Woord van de HEERE te brengen. En Samuel was de eerste van hen. Natuurlijk was er daarna een orde van profeten. Samuel stichtte zelfs een orde van profeten, zoals we zullen zien.

De tijd van de richters eindigde toen Samuel Saul als koning aanstelde. Samuel werd daarom als de laatste van de richters beschouwd. Ter illustratie: in Handelingen hoofdstuk 13 behandelt Paulus Samuel alsof hij de laatste is uit de tijd van de richters. In Handelingen 13, vers 20, in zijn preek in Antiochië in Pisidië, vat Paulus de geschiedenis van Israël samen en zegt hij:

En daarna gaf Hij hun ongeveer vierhonderdvijftig jaar richters, tot aan de profeet Samuel.

HANDELINGEN 13:20

Met Hij wordt God bedoeld.

Ze hadden dus richters tot aan Samuel. Nu weten we dat Samuel een richter was, want dat hebben we zojuist gelezen in hoofdstuk 7, vers 15 tot en met 17. Hij richtte Israël. [Vertalersnoot: Waar de Engelse Bijbelvertaling zegt dat Samuel Israël ‘richtte’, heeft de HSV ‘gaf leiding aan Israël’.] De tijd van de richters duurde dus tot aan Samuel, en Samuel was de laatste die die titel droeg.

Maar hij is ook de eerste van de profeten, en dat vertelt het boek Handelingen ons ook. In Handelingen hoofdstuk 3, in de preek van Petrus, Handelingen 3:24, zei Petrus:

En ook al de profeten vanaf Samuel en zovelen als er daarna gesproken hebben, hebben deze dagen aangekondigd.

HANDELINGEN 3:24

Petrus verwijst dus naar alle oudtestamentische profeten, te beginnen bij Samuel. Paulus spreekt over alle richters, eindigend bij Samuel. Samuel is de ene man bij wie die twee categorieën elkaar overlappen en die tot allebei behoort.

Ook in Hebreeën hoofdstuk 11 wordt over Samuel gesproken alsof hij de eerste van de profetenorde is. In Hebreeën hoofdstuk 11, vers 32, staat:

En wat zal ik nog meer zeggen? Want de tijd ontbreekt mij om te vertellen over Gideon, Barak, Simson, Jefta, David en Samuel en de profeten.

HEBREEËN 11:32

Samuel lijkt te worden genoemd als de eerste van de profeten, en terecht, want Samuel heeft de profetenorde ingesteld.

14

Samuel sticht profetengemeenschappen

Hij richtte groepen profeten op, of profetengemeenschappen. Sommige geleerden noemen ze profetengilden. Niemand weet precies wat de aard ervan was, behalve dat we door de boeken Samuel en Koningen heen rondtrekkende groepen profeten tegenkomen. Vaak zijn het muzikanten. Ze bespelen muziekinstrumenten en zingen. Soms komt de Geest op iemand wanneer die met hen in aanraking komt. Zoals bij

Saul: toen Saul David achtervolgde, kwam hij bij een groep profeten terecht, en de Geest kwam op Saul. Hij viel op de grond en profeteerde zelf de hele dag. Het werd haast een grap in Israël. Men zei:

Is Saul ook onder de profeten?

1 SAMUEL 19:24

Hij leek daar beslist geen kandidaat voor. Maar profeet werd een erkend beroep dat sommige mensen uitoefenden.

Samuel richtte een aantal blijvende profetengemeenschappen of gilden op en gaf er leiding aan. We lezen er bijvoorbeeld over in 1 Samuel 10:5. Ze worden op meer dan één manier aangeduid, maar soms worden ze eenvoudigweg een groep profeten genoemd. Ze lijken vooral gevestigd te zijn in bepaalde steden waar Samuel vaak kwam, meer dan in andere. In 1 Samuel hoofdstuk 10, vers 5, spreekt Samuel tegen Saul en zegt:

Daarna zult u op de heuvel van God komen, waar garnizoenen van de Filistijnen liggen. En het zal gebeuren, als u daar in de stad komt, dat u een groep profeten tegen zult komen, die van de hoogte afkomt. Zij hebben luiten, tamboerijnen, fluiten en harpen bij zich, en zijn aan het profeteren.

1 SAMUEL 10:5

Hier is dus een groep profeten. Vervolgens ontmoet hij hen in vers 10. Er staat:

Toen zij daar bij de heuvel kwamen, zie, een groep profeten kwam hem tegemoet; en de Geest van de HEERE werd vaardig over hem, en hij profeteerde in hun midden.

1 SAMUEL 10:10

Ook in 1 Samuel 19, vers 20, staat:

Toen stuurde Saul boden om David te halen. Die zagen een groep profeten bezig met profeteren, en Samuel stond daar en gaf hun leiding. De Geest van God kwam over de boden van Saul en ook zij begonnen te profeteren.

1 SAMUEL 19:20

Hier zien we een groep profeten, in dit geval op een plaats die Najoth heet. Samuel staat in hun midden als hun leider.

15

Leerling-profeten en hun woonplaatsen

De groepen profeten die hier worden genoemd, werden uiteindelijk profetenzonen genoemd. [Vertalersnoot: De Engelse Bijbelvertaling gebruikt ‘sons of the prophets’, oftewel ‘profetenzonen’. De HSV geeft deze benaming in de volgende citaten weer als ‘leerling-profeten’.] Dat betekent niet dat hun werkelijke vaders profeten waren, maar het woord ‘zonen’ wordt in de Schrift op allerlei manieren gebruikt. Profetenzonen zou eenvoudigweg betekenen: mensen die in de voetsporen van de profeten treden, zoals een zoon gewoonlijk in de voetsporen van zijn vader treedt, of zoals dat vroeger het geval was.

In 1 Koningen hoofdstuk 20 zien we een voorbeeld van dit gebruik. In 1 Koningen 20, vers 35, staat:

Toen zei een man uit de leerling-profeten door het woord van de HEERE tegen zijn naaste:

1 KONINGEN 20:35

We zullen nu niet op de verdere inhoud ingaan, maar er wordt een man genoemd die tot de profetenzonen behoorde. In 2 Koningen hoofdstuk 2, vers 3, staat:

Toen kwamen de leerling-profeten die in Bethel waren, de stad uit, naar Elisa toe en zeiden tegen hem:

2 KONINGEN 2:3

En vers 5:

Toen kwamen de leerling-profeten die in Jericho waren, naar voren, naar Elisa toe en zeiden tegen hem:

2 KONINGEN 2:5

Dan staat er in 2 Koningen hoofdstuk 4, vers 1:

Een vrouw, een van de vrouwen van de leerling-profeten, riep tot Elisa om hulp

2 KONINGEN 4:1

Ook in 2 Koningen 6, vers 1:

De leerling-profeten zeiden tegen Elisa: Zie toch, de plaats waar wij voor uw ogen wonen, is voor ons te krap.

2 KONINGEN 6:1

Let erop dat Elisa in het boek 2 Koningen de leider van de profetenzonen lijkt te zijn. In 1 Koningen was Elia dat vrijwel zeker. Maar de oorspronkelijke stichter van deze profetenorde was Samuel, en hij was hun eerste leider. Hij was de eerste van de profeten. Het lijkt erop dat veel van de latere profeten die boeken schreven, waarschijnlijk uit deze groepen zijn voortgekomen. We weten niet heel veel over deze groepen, maar het lijkt waarschijnlijk dat God Zijn Geest op bepaalde mensen in Israël

begon te leggen. Zij zochten dan gemeenschap met anderen die een soortgelijke gave hadden. Ze kwamen bijeen in profetengemeenschappen en woonden samen. In dat geval in hoofdstuk 6, vers 1 van 2 Koningen, leken ze samen te wonen.

Uiteindelijk vinden we deze groepen profeten in verschillende steden. Eén ervan bevond zich in Samuels woonplaats, Rama, waar een gedeelte van de stad Najoth heette. Dat was blijkbaar de profetengemeenschap die daar woonde. Najoth is een woord dat woningen betekent. Blijkbaar was er binnen de stad Rama, Samuels woonplaats, waar hij het grootste deel van zijn tijd doorbracht, dit gedeelte, deze buurt, deze kleine enclave binnen de stad die Najoth heette. Daar woonden de profeten samen met Samuel.

Er waren uiteindelijk profetengemeenschappen in Bethel, zoals we zojuist zagen in 2 Koningen 2:3, en in Jericho, in 2 Koningen 2:5. Ook in Gilgal: 2 Koningen 4:38 vermeldt dat er een profetengemeenschap in Gilgal was. En ik zeg: mogelijk ook in Mizpa. Er is geen verwijzing waarin staat dat ze in Mizpa waren, maar we hebben in 1 Samuel 7 wel gezien dat Samuel een rondreis langs verschillende steden maakte. Rama, Bethel en Gilgal hoorden daarbij, en Mizpa ook. Dat waren de plaatsen waar hij recht sprak over Israël. We weten dat hij in drie van die vier plaatsen profetengemeenschappen had. Of hij er ook een in Mizpa had, wordt ons niet uitdrukkelijk verteld. Maar je kunt zien dat dit een tijd was waarin God mensen begon te laten opstaan om profetisch tot het volk te spreken, terwijl Hij ook koningen liet opstaan. Dat was omdat de koningen moesten weten wat God wilde dat ze deden. Wat er werd ingesteld, was namelijk een theocratische monarchie.

16

Israëls koning blijft onder Gods gezag

In de tijd van de richteren was het een zuivere theocratie. Theocratie betekent: geregeerd door God. Er was geen koning in Israël, dus van iedereen werd verwacht dat hij rechtstreeks aan God verantwoording aflegde. Dat ging hun duidelijk niet erg goed af. Wat mensen moesten doen en wat ze daadwerkelijk deden, is niet hetzelfde. Maar God had het in de tijd van de richteren zo geregeld dat het volk rechtstreeks door God geregeerd moest worden, via het priesterschap. De priesters zouden de wet

onderwijzen, en het volk moest zich aan de wet houden. Zo had God het voor het volk bedoeld. Iedereen zou grotendeels handelen zoals zijn geweten hem overeenkomstig de wet ingaf. Zoals ik al zei, liep het niet zo vanwege de verdorvenheid van de harten van de mensen en hun weigering om Gods wet te gehoorzamen. Maar toch was dat de manier waarop God het had geregeld.

Maar nu zou de monarchie niet in dezelfde zin rechtstreeks door God geregeerd worden, omdat er een aardse koning zou zijn. Toch moest hij het theocratische karakter van het volk in stand houden. Dat wil zeggen: hij moest onder God regeren. Hierin verschilde Israël van andere volken, zelfs nadat ze een koning hadden gekregen. Toen het volk in 1 Samuel 8 naar Samuel kwam en zei:

Stel daarom een koning over ons aan om ons leiding te geven, zoals alle volken.

1 SAMUEL 8:5

kregen ze inderdaad een koning, maar het was eigenlijk niet de bedoeling dat het zou zijn zoals bij alle volken. Net als alle volken kregen ze een aardse koning, maar het moest niet hetzelfde soort monarchie zijn.

Bij andere volken, bij heidense volken, heersten de koningen over de priesters. De koningen stonden aan het hoofd van de godsdienst. In veel gevallen was de koning in heidense landen ook een soort oppergod of de hoogste toezichthouder op het godsdienstige stelsel. In Israël mocht de koning niet eens rechtstreeks betrokken zijn bij de leiding van het godsdienstige stelsel. Hij behoorde tot een andere stam. De Leviëten hadden het godsdienstige stelsel onder hun beheer, en de koning moest zich aan hen onderwerpen, omdat hij aan God onderworpen was. In een theocratische monarchie moet de koning verantwoording afleggen aan God, omdat God in werkelijkheid de Heerser van het volk is. De koning is alleen een soort boegbeeld, een functionaris van de werkelijke Koning.

17

De wet en de profeten leiden de koning

Maar hoe zou een koning weten wat God wilde dat hij deed? Daar waren de profeten voor, en natuurlijk de priesters. De priesters zouden hem nog steeds de wet onderwijzen. Als je terugkijkt naar Deuteronomium hoofdstuk 17, zie je dat God al rekening had gehouden met een tijd waarin Israël om een koning zou vragen en waarin Hij aan hun verzoek zou voldoen, ook al was het niet iets wat Hij wilde. Als je naar Deuteronomium 17:14 kijkt, zei God:

Wanneer u in het land komt dat de HEERE, uw God, u geeft, en u dat in bezit neemt en erin woont, en u dan zegt: Ik wil een koning over mij aanstellen, zoals al de volken die rondom mij zijn, dan moet u voorzeker hem tot koning over u aanstellen die de HEERE, uw God, verkiezen zal. Uit het midden van uw broeders moet u een koning over u aanstellen; u mag geen buitenlander over u zetten, die uw broeder niet is. Maar hij mag voor zichzelf niet veel paarden aanschaffen en het volk niet laten terugkeren naar Egypte om veel paarden aan te schaffen, omdat de HEERE tegen u gezegd heeft: U mag nooit meer langs deze weg terugkeren. Ook mag hij voor zichzelf niet veel vrouwen nemen, anders zal zijn hart afwijken. Hij mag voor zichzelf ook niet al te veel zilver en goud nemen.

DEUTERONOMIUM 17:14-17

Let nu hierop:

Verder moet het zó zijn, als hij op de troon van zijn koninkrijk zit, dat hij voor zichzelf op een boekrol een afschrift van deze wet schrijft, vanuit de rol die onder het toezicht van de Levitische priesters is.

DEUTERONOMIUM 17:18

Wanneer een man in Israël de troon zou bestijgen, zei God dat hij een exemplaar van de wet bij de priesters moest halen en daar zelf een handgeschreven afschrift van moest maken, dat hij eigenhandig schreef. Iedereen die serieus Bijbelteksten uit het hoofd heeft geleerd, weet dat opschrijven de beste manier is om ze uit het hoofd te leren, of in elk geval een belangrijke stap daarbij. Veel mensen hebben talloze Bijbelboeken woordelijk uit het hoofd geleerd. Sommigen van hen zeggen dat ze daarbij merkten dat het nodig was om de tekst eerst echt hardop uit te spreken en hem dan uit het hoofd op te schrijven. Maar als je hem opschrijft, prent hij zich wat sterker in je geheugen, omdat je hem tegelijkertijd ziet, erover nadenkt en hem opschrijft. Het is een manier om hem diep in je te laten doordringen.

Dat is wat de koningen moesten doen. Ze moesten de wet door en door leren kennen, en ze moesten eigenhandig een afschrift maken. Nu kon een priester altijd een schriftgeleerde inhuren om alles te doen wat hij wilde. Maar hij moet dit met zijn eigen hand schrijven. [Vertalersnoot: De spreker zegt hier ‘priester’; de omliggende uitleg gaat over de koning.]

En het zal bij hem zijn, Dat wil zeggen: de wet zal bij hem zijn.

Dat moet bij hem zijn en hij moet er alle dagen van zijn leven in lezen om de HEERE, zijn God, te leren vrezen en om alle woorden van deze wet en deze verordeningen in acht te nemen door ze te houden,

DEUTERONOMIUM 17:19

Enzovoort. Toen er in Israël een monarchie werd gevestigd, was dat dus een theocratische monarchie. De koning moest de wetten van God gehoorzamen, omdat God in werkelijkheid de Koning was. De profeten waren er ook om hem te adviseren. Meestal om hem terug te roepen naar de wet als hij die verwaarloosde, of om hem raad te geven over specifieke zaken, zoals de vraag of God wilde dat hij in een bepaald geval oorlog ging voeren.

De profeten waren er dus om Gods woordvoerders te zijn tegenover de koningen en het volk. Als de koningen niet naar de profeten wilden luisteren, spraken de profeten namens God rechtstreeks tot het volk zelf. Wanneer de koning God niet gehoorzaamde, handelde hij eigenlijk niet binnen de grenzen van het gezag dat hem toekwam. De profeten die namens God spraken, gingen rechtstreeks naar het volk en profeteerden tot hen en zeiden: ‘Dit is wat God jullie gebiedt te doen.’ Zelfs als de koning het niet met hen eens was, gingen de profeten over het hoofd van de koning heen en spraken ze met het volk over wat God zei. Want God was nog steeds de Koning, ook toen de monarchie gevestigd was.

18

De Filistijnen als vijand van Israël

Een van de dingen die door de boeken Samuel heen spelen en die hebben bijgedragen aan de opkomst van de monarchie in Israël, was de dreiging van de Filistijnen. In de tijd van de richteren waren er verschillende volken die Israël aanvielen, en God deed richteren opstaan om hen te verdrijven. Maar ze slaagden er nooit in de Filistijnen volledig te verdrijven.

De Filistijnen waren mensen die uit het zuiden van Klein-Azië waren gekomen en op Kreta hadden gewoond. Daarna waren ze naar Egypte gevaren om te proberen zich daar te vestigen, en dat was mislukt. De Egyptenaren hadden hen teruggedreven. Daarom waren ze naar de westkust van Palestina gevaren en hadden daar vijf stadstaten gevestigd onder vijf vorsten. Er waren vijf vorsten van de Filistijnen, en ze hadden vijf steden op de kustvlakte van Israël. Dat was de situatie rond de tijd dat de Israëlieten het land binnentrokken. Hoewel de Israëlieten de meeste Kanaänitische volken verdreven, slaagden ze er nooit echt in de Filistijnen te verdrijven.

De Filistijnen hadden ijzer. Dit was de ijzertijd, en de Filistijnen beheersten de ijzerbewerking. Israël was daar nog niet aan begonnen. Ze waren eenvoudigweg geen ijzerbewerkers. Om te beginnen waren ze slaven geweest in Egypte, en daarna zwierven ze door de woestijn. Dat was niet bepaald een goede situatie om ijzersmelterijen en dergelijke op te zetten. Als rondtrekkende mensen en nomaden waren ze gewoon nooit aan die technologie toegekomen. Maar de Filistijnen wel. Zij beheersten die, en daarom hadden ze ijzeren strijdwapens, ijzeren wapens, smeden enzovoort.

Israël kon hen eenvoudigweg niet verslaan. Om te beginnen was Israël vaak niet met metalen wapens bewapend. De zwaarden die ze hadden, ik weet niet of ze die van vuursteen maakten of waarvan dan ook. Bij het besnijden gebruikten ze vuurstenen messen. Of misschien konden ze aan wat metalen wapens komen door bepaalde vijanden te verslaan en hun wapens af te nemen. Maar Israël was niet echt toegerust om metalen wapens te vervaardigen, en volgens mij leefden ze meer in de bronstijd. In elk geval was Israël tegenover de Filistijnen onvoldoende bewapend.

Op bepaalde momenten stonden de Filistijnen Israël zelfs niet toe om zwaarden te hebben. Als de Israëlieten metalen landbouwwerktuigen hadden, moesten ze die naar een Filistijnse smid brengen om ze te laten slijpen. Zo was dat geregeld.

De Filistijnen onderdrukten Israël aan het einde van de tijd van de richteren. Simson vocht natuurlijk tegen de Filistijnen, en de Bijbel zegt:

hij zal beginnen Israël te verlossen uit de hand van de Filistijnen.

RICHTEREN 13:5

Maar hij slaagde daar niet in, deels door zijn eigen gebrek aan zelfbeheersing en doordat hij in zijn eigen leven de verkeerde kant op ging. Als hij meer aan God toegewijd was geweest, zou hij het volk mogelijk van de Filistijnen hebben bevrijd. Het maakt niet uit hoeveel ijzeren wapens je hebt als je Superman aan jouw kant hebt. Simson had de mogelijkheid om Superman te zijn, maar in plaats daarvan ging hij ten onder aan zijn eigen zwakheid, zijn eigen innerlijke zwakheid. Daarom bevrijdde God Israël in de tijd van Simson niet van de Filistijnen.

Maar het is mogelijk dat Samuel nog tijdens het leven van Simson geboren werd en opgroeide, en dat het Samuel was die uiteindelijk een beslissende overwinning op de Filistijnen behaalde. Maar ze kwamen wel terug in de tijd van Saul, en Saul sneuvelde in de oorlog met de Filistijnen. Het was David die de Filistijnen uiteindelijk verdreef en hen volledig onderwierp.

In de periode van het boek Samuel zijn de Filistijnen dus een grote bedreiging, een van de voornaamste bedreigingen voor Israël. In de eerste hoofdstukken maken ze de ark van het verbond buit en doden ze de priesters in Silo. De Filistijnen zijn sterk met dit verhaal verweven, omdat ze gedurende deze hele tijd van de boeken Samuel de voornaamste vijand van Israël zijn. Totdat David met hen afrekent, en dat is laat in het boek.

19

God en mensen in de verhalen van Samuel

Wat het karakter van dit verhaal betreft: zoals ik al zei, is het geschiedenis vanuit een profetisch gezichtspunt, terwijl Kronieken geschiedenis vanuit een priesterlijk gezichtspunt is. Dit komt van profeten als Samuel, Gad en Nathan, die zien hoe God de dingen benadert. Er zit theologie in de boeken, maar die wordt uitgebeeld in de vorm van verhalen en gebeurtenissen en menselijke situaties. Het is geen theologisch leerboek, maar door de verhalen heen zie je God, hoe Hij is en waar Hij voor staat. De personages erin zijn echte mensen. Je merkt dat het geen verzonden personages zijn. Ze hebben allerlei verschillende kanten. Soms is het moeilijk te zeggen of ze goed of slecht zijn, vooral bij Saul. Maar zelfs Samuel, die bijna uitsluitend als goed wordt voorgesteld, blijkt uiteindelijk slechte zonen te hebben. Saul is psychologisch gezien een heel interessant studieobject, omdat hij in het begin een goede en nederige man lijkt. Vervolgens wordt hij een waanzinnige, een grootheidswaanzinnige en een moordzuchtige tiran. Het is een interessante ontwikkeling in zijn leven.

David zelf is natuurlijk de held, maar Samuel beschrijft hem als een man die er zelf ook niet voor terugdeinst om heel verraderlijke, moorddadige dingen te doen en overspel te plegen. Deze personages zijn dus net echte mensen. Het zijn geen eendimensionale

helden of eendimensionale slechteriken. De slechteriken hebben hun charmante en innemende kanten, en ook de goede mensen hebben hun zwakheden.

Er wordt gezegd dat de boeken Samuel tot de meest meeslepende verhalen in de Bijbel behoren. Dat wil zeggen: de verteller is bedreven in het vertellen van een goed verhaal en weet je erbij te betrekken. Waarschijnlijk meer dan de kroniekschrijver, of misschien zelfs de schrijver van de boeken Koningen.

Ik wil je erop wijzen dat er in de aantekeningen die ik je heb gegeven een overzicht van de boeken Samuel staat. In dat overzicht kun je zien hoe het boek is opgebouwd. Vervolgens heb ik op de achterkant van dat blad, waar ‘de boeken Samuel en 1 Kronieken’ staat, alle parallellen tussen de boeken Samuel en het boek 1 Kronieken voor je opgesomd, met daarbij het onderwerp van die parallellen.

Daaronder heb ik alle belangrijke weglatingen in 1 Kronieken opgesomd. Dat wil zeggen: de dingen die je in de boeken Samuel vindt, maar die Kronieken niet vermeldt. Ik heb je de verwijzingen daarnaar gegeven. Onderaan die bladzijde staan vervolgens de belangrijke toevoegingen in 1 Kronieken die niet in Samuel te vinden zijn. Door naar de achterkant van dit blad te kijken, kun je 1 Kronieken en Samuel dus gemakkelijk vergelijken wat betreft wat er wel en niet in is opgenomen.

We zullen deze gedeelten met elkaar in verband brengen terwijl we ze doornemen. Je hebt het hier allemaal op een blad opgeschreven staan, maar we zullen er nu niet naar kijken. Dit zijn de dingen die in de loop van onze uitleg aan de orde zullen komen. Met die inleiding sluiten we af, en in onze volgende lezing beginnen we aan 1 Samuel.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- 2 Kronieken 36:22-23
- Ezra 7:6
- 1 Kronieken 29:29
- 1 Samuel 27:6
- 1 Kronieken 6:33

- 1 Kronieken 6:33-34
- 1 Samuel 1:1
- 1 Samuel 7:15-17
- 1 Samuel 3:20
- Handelingen 13:20
- Handelingen 3:24
- Hebreëën 11:32
- 1 Samuel 19:24
- 1 Samuel 10:5
- 1 Samuel 10:10
- 1 Samuel 19:20
- 1 Koningen 20:35
- 2 Koningen 2:3
- 2 Koningen 2:5
- 2 Koningen 4:1
- 2 Koningen 6:1
- 1 Samuel 8:5
- Deuteronomium 17:14-17
- Deuteronomium 17:18
- Deuteronomium 17:19
- Richteren 13:5

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.